

Sjónarmið**Mad Cow Disease (neytaðði), Mad Man Disease (royking?)
Neytaðði og tubbaksroykur**

Klári ikki at halda mær meir nú øll henda ósøgin í samband við neytaðði og bretska neytakjöt hevur stungið seg upp hesa seinastu tíðina. Tá tú hoyrir tíðindini, so ljóðar tað næstan sum um at neytakjöt er í ferð við at forkoma mannaættini. Onkur hevur í hvussu er trýst á tann rætta knøttin, so at handlar í Havn kenna seg noyddar til at siga kundum sínum frá, at teirra neytakjöt í hvussu so ikki er enskt. Hvør skal siga: Nú kann einki ilt henda okkum. Onkur teirra lýsir enn tá við ikki-enskum »Enskum búffum«.

Tann eina dagin vitsti útvarpið at siga, at ein fraklendingur var deyður og hildið verður at hann kanska er vorðin smittaður av bretska neytakjoti, og uhýggjen breiðir sig – ja, heilt til Føroyar, tí nú vilja teir meina, at tann veruligi syndarin í tí heila eru seyðaheilar. Hetta er jú til at blíva heilt óður í høvdið av, tá hugsað verður um allar teir seyðaheilar, ið eru svolgdir heilir her heima hjá okkum.

Proportionsforvrængning

Hugdi í ta nýggju donskföroysku orðabókina eftir orðinum »proportionsforvrængning«. Hetta er tað sum fyrst kemur í hugan, tá vandin fyrri at vera smittaður av neytakjoti verður hildin saman við

øðrum vandum her í lívinum. Orðabókin vil vera við, at orðið skal antin umsetast sum skrogg ella sum skrói. Orðini dekkja helst ikki heilt, men nakað á handan bógvin – kanska helst skrói.

Kom eisini at hugsa um mannin, sum var farin á matstovu og bað lata fáa sær ein búff. »Jú takk« segði tannarinn »skal hann vera enskur ella franskur?« »Tað kann vera líkamikið« helt maðurin fyrri »eg skal ikki tosa við hann kortini«. – Hevði hann vit-að skilið í dag.

Eitt ella annað tykist óveruligt og kanska eisini órimuligt í øllum hesum (politiska?) leiki, tí bert hesa stuttu tíð neytaððin hevur verið frammi í fjølmiðlunum, eru túsundir av menniskjum í Europa deyð av tubbaksroyki. Men tað tykist ikki sum um, at tað hevur so ógiltan áhuga – heldur ikki her á landi. Kanska skyldast hetta, at vitanin, um tey deyðiligu skaðárin tubbak hevur, er so gomul, at tað rinir ikki við longur, men øll granskun á hesum óki bendir á, at tubbaksroykur veruliga er so ringur og enná verri enn tað, sum granskarar fyrri nógvum árum síðani eru komnir eftir.

Óhugnaligt töl

Las herfyri í norsktum blaði eina grein sum statistiskt víðgjordi vandarnar av tubbakki. Tað vóru ikki

tespiligt töl. Á einum yvir- liti yvir deyðsorsøkir stóð tubbaksroyking ovast á listanum við 7500 deyðsføllum og síðani kom alkohól við 1700 deyðsføllum. Í krónum kostar roykingin norska samfelagnum 2,3 milliardir. Nevndu töl eru frá 1988.

Í greinini verður eisini bretska epidemiolegurin Richard Petokam siteraður, tá hann lýsir støðuna í Englandi: »Av túsund ungum sum roykja í Stóra Bretlandi, fer ein at verða myrður og seks av teimum fara at doyggja í ferðsluni, meðan 500 fara at doyggja av royking.«

Sambært Pál Weihe, ið er limur í tubbaksráðnum, sum landsstýrið setti fyrri umleið einum ári síðani uttan tó at geva tí arbeiðssetning, verður í dag mett, at tubbaksroyking er orsök til ein triðing av øllum krabbameinstilburðum. Tá verður ikki bert sipað til lungnakrabbu, men krabbameinstilburðir yvirhøvur. Royking er eisini ein av høvuðsfaktorunum í samband við æðra- og hjartasjúkur og harafturat er royking til stóran ampa hjá allergikarum.

Hjáárin

Hevði roykurin so bert verið til ampa hjá teimum sum fást við at roykja, men veruleikin er tann, at stórt tal av ikki-roykjarum gerast sjúkir av royknum hjá øðrum. Fyri nókrum

árum síðani var ein sæk fyrri í Svøríki, har ein arbeiðsgevari av einum kvinnuligum medarbeiðara var stevndur eftir endurgjaldi, tí at kvinnan hevði fingið lungnakrabbu, hóast hon sjálv ongantíð hevði roykt. Arbeiðsgevarin tapti sakina, men áðrenn dómurin fall var kvinnan deyð av sjúkuni. Sakin fekk nógva umrøðu, tí hetta var fyrstu ferð á okkara leiðum, at ein ikki-roykjari fekk viðhald frá dómsvaldinum í klagu síni um, at roykur eisini kann vera skaðiligur, ja livshættisligur, fyrri tey sum ikki roykja.

Upplýsing

Tað er heilt tyðiligt, at orsøkin til at byrjað verður at roykja kemur av ávirkan uttanifr. Tubbakstrongd er ikki viðfødd, men sjálvtilførd. Torført er at byrja at roykja, tí tað býður so imóti – kvalmi, høvupina og onnur ilska er tað mest vanligu tá byrja verður, sjálvt hjá tí sum fæddur og uppvaksin er í tubbaksroyki. Men er ein fyrst fangaður tubbakstrælar, visir tað seg at vera ógvuliga torført at sleppa við svansíð aftur. Tí má orkan leggjast í at royna at fáa tey heilt ungu frá at roykja. Hetta má gerast við eini sannførandi upplýsing og ikki minst við, at hugburðurin bæði hjá okkum foreldrum og myndugleikum verður broyttur.

Míðskeiðis í tryssunum

fingu vit í 5. Flokki í kommunuskúlanum í Havn ein nýggjan lærara. Hann var sjálvandi 30 ár yngri enn hann er í dag, lágur, myrkhærdur, dimmoygdur og myndigur. Vitingu skjótt respekt fyrri honum. Hann skuldi undirvísa okkum í landalæru, søgu og biologi. Lærarin var Eilíf Samuelsen. Ein avbera góður lærari. Dugdi at fanga og vekja áhuga hjá okkum næmingum. Minnist væl hvussu livandi hann í biologi tíma lýsti vandarnar av royking, men tað var serliga eitt, sum hann segði í samband við hugburð, ið beit seg fast og tað var, at um 20 ár væntaði hann, at øskubíkur fóru at verða líka illa sædd sum spýtubakkar vóru tá og teir høvdu annars verið vanligir bert fá ár frammanundan.

Nógur tubbaksroykur er goystur hesi gott 30 árin, men heilt rætt fekk Eilíf ikki í tí við øskubíkarunum. Men nú er Eilíf komin høgt at sita og fari eg tí at heita á hann, um at gera sína ávirkan sum hægsti skúlamyndugleiki galdandi í samband við royking. Tað trengir so sanniliga til. Landsstýri hevur so at siga púrt einki gjørt við hetta álvarsmál, sjálvt um vandarnir hava verið kendir bæði væl og leingi. Nógur longri og nógur betri enn neytaððin. Líkasalan hjá okkum øllum er himmalrópandi. Hugtakið »Mad Man Disease« liggur á tunguni.

Verndartiltøk

Eitt er so fyrirbyrging, ann-

að er at tey sum ikki roykja mugu sleppa undan tí roykitvangi sum valdar flestu staðir í dag. Hetta má gerast við forboðum imóti royking á øllum almennum støðum. Lógir og reglugerðir mugu gerast so greiðar, at vit sum ikki roykja tora at gera vart við okkara sjálvsagda rætt: Roykfritt umhvørvi.

Væl vitandi at nógvir ikki-roykjarar heldur velja at liða í stillheit, fari eg kortin at heita á fólk, sum ikki roykja um at gera vart við seg. Og at enda – tú sum roykir: Gevst meðan væl er, tí hóast skaðiliga árinini av tubbaki kann líkamið rætta nóg uppaftur, um tú gevst í góðari tíð.

Dánial á Dul Jacobsen

Føroyskir verkfrøðingur umborð á oljupallar í Norðsjónum:**BP bjóðar føroyingum arbeiði**

Tað hevur stóran týðning, at eisini føroyingar kunnu manna boripallarnar, tá farið verður at bora undir Føroyum um nokur ár. Hetta vil bretska oljufelagið BP geranakað við longu nú og hevur tí í hyggju at bjóða nokrum føroyskum verkfrøðingum umskúling og arbeiði umborð á pallunum. Í hesum sambandi koma umboð fyrri BP við leiguflogfari í dag. Umboð fyrri Verkfrøðingafelagið hava eisini verið í Skotlandi fyrri at kunna seg

Jan Müller

Umboð fyrri stóra bretska oljufelagið BP koma í dag til Føroya í privatleigaðum flogfari. Við í ferðalagnum er Tom Fyfe, sum stendur á odda fyrri kanningunum á føroyskum óki og so tíðindastjórin hjá BP, Crawford Gordon.

Teir fara saman við øðrum fólkum frá BP at koma við einum tilbóði til føroyingar um arbeiði um-

borð á oljupallum í Norðsjónum.

BP sær fegið at føroyingar - í litrusum fari verkfrøðingur - kunna seg við alla arbeiðsgongdina umborð á bori- og framleisluhallum og annars eru við í fyrirsitingini á landi. Teir vilja tí bjóða 2 ella 3 føroyskum verkfrøðingum at verða umskúlaðar til umrøddu uppgávur.

Endamálið við hesum er m.a. at hjálpa føroyingum at

byggja upp ekspertisú í Føroyum, sum kann verða tøk, tá tað kemur hartil, at oljufelagini skulu til at bora á føroyskum óki.

Í sambandi við vitjanina hevur BP boðið fólk, sum á ein ella annan hátt hava tilknýti til oljuvinnuna á kunnandi fund um tilbóðið og annars um ætlanir hjá BP í føroyskum óki í næstu framtíð.

Umboð fyrri Verkfrøðingafelagið hava annars júst

verið í Skotlandi fyrri at kunna seg við ymiskt í sambandi við fráländavinnu.

Tey komu aftur úr Aberdeen mánadagin.

**HYGG HER
BROTFLÍSAR**

frá BERT 215,-/m²
íroknað MVG

Fá meira at vita frá
Heina, tlf. 18094,
Kim, tlf. 10764

KAPPSØLAN / F
Brunagata 15, 100 Tórshavn